

"הואיל משה באר את התורה הזאת", וברש"י הביא דברי המדרש תנחומא באר את התורה בשבעים לשון פירשה להם, ע"כ, ובודאי שלא היה דור המדבר צריך לפירוש בשבעים לשון, אלא שרצה משה לבאר את התורה באר היטב לכל הדורות הבאים של כלל ישראל בכל מקום שהם ובכל מקומות מושבותיהם (וכמו שמצינו שדיבר משה (נצבים כט, יד) "את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלקינו ואת אשר איננו פה עמנו היום"), וביאר את התורה באופן שגם הדורות הבאים באחרית הימים שיהיו נפוצים בדי כנפות הארץ וידברו בשבעים לשון של האומות שנמצאים שם, שגם אלה יוכלו להבין את דברי התורה הזאת, ויהיה ביד כל אחד ואחד מישראל - באיזה מצב שהוא - להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד את כל דברי התורה. (ואולי לא העתיק התורה כלל בשבעים לשון, אלא שפירשה כל כך היטב עד שבכל דור יהיו יכולים להעתיקה בנקל לאיזה לשון שירצו.)

ובזה יובן הכתוב (דברים ג' יד) "יאיר בן מנשה לקח וגוי ויקרא אתם על שמו את הבשן חות יאיר עד היום הזה", אשר כל הרואה ישתומם הרי רק עכשיו ניתן להם שם זה ואיך יאמר משה "עד היום הזה", ועל כרחיך שמשה רבינו מדבר אל הדורות הבאים עד הדורות האחרונים.

ולכן כלפי הדורות הבאים שפיר אמר משה "בעת ההיא". וכן מצינו בענין מלחמת סיחון ועוג שאף שרק עכשיו נצחום בני ישראל השתמש משה בלשון "בעת ההיא" (דברים ב' יג, ושם ג פסוק ד, ח, יב, יח, כא), והטעם מיל

(1) ויאיר בן מנשה (ג' יד) ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר.

וברש"י בעת ההיא לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דמיתי שמא הותר הנדר. וצריך ביאור איך יכנה לאותו זמן בשם "בעת ההיא" כאילו היה לפני זמן רב, הלא כיבוש ארץ סיחון ועוג היה בחדשים האחרונים לפני פטירת משה וכדכתיב (דברים א, דה) "אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הבשן וגוי הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר". וכן קשה על מה שאמר משה (שם ג, יב) "ואת הארץ הזאת ירשנו בעת ההיא", וכן אמרו (שם ג, כא) "ואת יהושוע צויתי בעת ההיא לאמר עיניך הרואות את כל אשר עשה ה' אלקיכם לשני המלכים האלה כן יעשה וגוי".

ויתכן לומר שמאחר שנגזר על משה רבינו שלא יעבור את הירדן וידע שהוא עומד סמוך לפטירתו, נתעלה ונתקדש עד שנעשה כאילו הוא כבר מנותק מהעולם הזה, ועיי בספרי (האזינו פיסקא שו) "האזינו השמים ואדברה" לפי שהיה משה קרוב להשמים לפיכך אמר האזינו השמים, ולפי שהיה רחוק מן הארץ לפיכך אמר "ותשמע הארץ" [בא ישעיה ואמר (ישעיה א, ב) "שמעו שמים והאזיני ארץ" שמעו שמים שהיה רחוק מן השמים, והאזיני ארץ שהיה קרוב לארץ], ע"כ ובהוכחתו את ישראל נחשב כאילו כל הדברים היו כבר רחוקים ממנו, ומה שקרה ביום אתמול היה בעיניו כאילו נעשה "בעת ההיא".

עוד י"ל שמה שאמר משה על פי ה' אל בני זורו נצווה לכתוב לדורות הבאים עד לדור האחרון, וזה מבואר במה שנאמר בתחילת דברי משה רבינו במשנה תורה (דברים א, ה)

(2) ויאיר בן מנשה (ג' יד)

כ.יג. לא תרצח.

הנה בטעם העליון נקרא בקמץ ובתחתון בפתח תחת ה'צ'. ויש לומר שרומז למה שאמרו חז"ל בנמרא (ע"ז יט, ב) "מאי דכתיב כי רבים חללים הפילה, זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה [הפילה] מלשון נפל שלא מלאו ימיו, ועצומים כל חרוניה. זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה [עצומים] מלשון עוצם עיניו, ע"ש בפירוש רש"י. וקראו חז"ל את שניהם רוצחי נפשות, זה בפתיחת פה להורות, וזה בקמיצת פה ועצימת עין מבני הדור, ואינו מזכה אותם בתוראתו. לזה ירמזו קמץ ופתיח שחוראתם פתיחת פה וקמיצתו, שהם בכלל לא תרצח".

שבוע שחל בו תשעה באב

אוצר הספרים

פרון אלטר הכהן טאג

תגן בתענית כו; משונכס אב ממעטין בשמחה. שבת שחל תשעה באב להיות בתו
אסור מלספר ומלכבס ובתמישי מותרין מפני כבוד השבת. ערב תשעה באב לא יאכל
אדם שני תבשילין לא יאכל בשר ולא ישתה יין.
ומבואר שם דלהלכה אסור רק בשבוע שחל בו ט"ב עד התענית. וכן ק"ל בשו"ע (סי'
תקנ"א, דיני שבוע שחל ט"ב להיות בתוכה) דמעיקר הדין אין אסור אלא בשבוע שחל
בו ט"ב. (רק שהרמ"א הביא שנהגו להחמיר מר"ח). ויש לעמוד על יסוד ענין 'שבוע
שחל בו', והוא דבר שלא מצינו במקום אחר.

ובאמת הקושי יותר גדול, דהנה באמת 'שבוע' אינו דבר טבעי כלל, וכל עניינו אינו
אלא ענין שעל פי תורה. דבשלמא יום, חודש, ושנה, הם דברים טבעיים, וקבועים הם
במהלך טבע העולם עצמו. שהרי 'יום' הוא הילוך שלם של החמה שבכל כ"ד שעות,
וכמ"ש 'יהי ערב ויהי בקר יום אחד' וכו'. וכו 'חדש' הוא דבר טבעי ע"י מולד הלבנה,
וגם 'שנה' הוא הילוך שלם של שס"ה יום. אבל שבוע הרי אין בו דבר שנקבע בטבע
כלל, אלא שכך יסד הקב"ה בבריאה שברא את כל העולם כולו בששת ימים ובשביעי
שבת, וקבע בתורה מצות השבת.

וכן יש עוד דברים שקבעה התורה שיסודם על מספר שבע, וכמו ספירת העומר שהוא
שבע שבתות, וכן שמיסה ויובל שבע שנים שבע פעמים. וכל אלו הם ענינים תורניים
ולא ענינים שבטבע כלל.
והנראה לומר כי יש הבדל גדול בין ט' באב לשאר המועדים, כי כל ענין המועד הוא
שייך אך ורק לזמנו, ואין יום אחר שייך לו.

משא"כ ט' באב, בגלל החורבן הגדול והנורא של בית המקדש, שהוא באמת יסוד כל
החורבנות והצרות שארעו לעם ישראל במהלך הדורות, וכמו שמצינו לשון רש"י (דה"י
ב' ל"ה, כ"ה) על הפסוק: "ויקונן ירמיהו על יאשיהו ויאמרו כל השרים והשרות
בקיינותיהם על יאשיהו עד היום ויתנום לחק על ישראל והנם כתובים על הקיינות",
פירש"י ח"ל: כשמזדמן להם שום צער ובכיה שהם מקוננים ובוכים על המאורע הם
מזכירים זה הצער עמו דוגמא בתשעה באב שמזכירים קיינת על החורבנים בגזירות
שאירע בימינו כן יבכיון על מות יאשיהו דוגמא (שופטים י"א) ותהי חק בישראל וגומר
(שם) לתנות לבת יפתח הגלעדי ארבעה ימים בשנה. ע"כ.

ולפ"ז זכינו לבאר ענין שבוע שחל בו ט"ב. כי אם ימים אחרים, כגון גזירות ת"ח ות"ט
שאירעו בחודש סיון, אף הם נכללים באבילות ט' באב, ונוהגים לקונן עליהם, כיון
ששורשם הוא בחורבן ביהמ"ק שהוא ראש ושוורש לכל החורבנות, כ"ש הימים בשבוע
שחל בו ט' באב אעכו"כ, דהנה כל יום מימי השבוע הרי הוא ראוי שיחול בו ט"ב (עכ"פ
בזמן שהיו מקדשים ע"פ הראיה), והוי כגדר 'תשעה באב בכח', ואף שבפועל אין
מתענים ואין נוהגים אבילות אלא ביום אחד מימי השבוע. והוא כגדר דוגמת ט"ב
שחל בשבת וכנ"ל.

ולכן קבעו חז"ל דינים מסויימים שנהוג בהן בכל השבוע שחל בו ט"ב, כיון שכל ימי
השבוע יש בהם ענין תשעה באב בכח.

תגן בתענית כו; משנכנס אב ממעטין בשמחה. שבת שחל תשעה באב להיות בתוך פרוץ אלטר הכהן טאג
 אסור מלספר ומלכבס ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת. ערב תשעה באב לא יאכל
 אדם שני תבשילין לא יאכל בשר ולא ישתה יין.
 ומבואר שם דלהלכה אסור רק בשבוע שחל בו ט"ב עד התענית. וכן קי"ל בשו"ע (סי'
 תקנ"א, דיני שבוע שחל ט"ב להיות בתוכה) דמעיקר הדין אין אסור אלא בשבוע שחל
 בו ט"ב. (רק שהרמ"א הביא שנהגו להחמיר מר"ח). ויש לעמוד על יסוד ענין 'שבוע
 שחל בו', והוא דבר שלא מצינו במקום אחר.

ובאמת הקושי יותר גדול, דהנה באמת 'שבוע' אינו דבר טבעי כלל, וכל עניינו אינו
 אלא ענין שעל פי תורה. דבשלמא יום, חודש, ושנה, הם דברים טבעיים, וקבועים הם
 במהלך טבע העולם עצמו. שהרי 'יום' הוא הילוך שלם של החמה שבכל כ"ד שעות,
 וכמ"ש 'ויהי ערב ויהי בקר יום אחד' וכו'. וכו' 'תדש' הוא דבר טבעי ע"י מולד הלבנה,
 וגם 'שנה' הוא הילוך שלם של שס"ה יום. אבל שבוע הרי אין בו דבר שנקבע בטבע
 כלל, אלא שכן יסד הקב"ה בבריאה שברא את כל העולם כולו בששת ימים ובשביעי
 שבת, וקבע בתורה מצות השבת.

וכן יש עוד דברים שקבעה התורה שיסודם על מספר שבע, וכמו ספירת העומר שהוא
 שבע שבתות, וכן שמיטה ויובל שבע שנים שבע פעמים. וכל אלו הם ענינים תורניים
 ולא עניינים שבטבע כלל.
 והנראה לומר כי יש הבדל גדול בין ט' באב לשאר המועדים, כי כל ענין המועד הוא
 שייך אך ורק לזמנו, ואין יום אחר שייך לו.

משא"כ ט' באב, בגלל החורבן הגדול והנורא של בית המקדש, שהוא באמת יסוד כל
 החורבנות והצרות שארעו לעם ישראל במהלך הדורות, וכמו שמצינו לשון רש"י (דה"י
 ב' ל"ה, כ"ה) על הפסוק: "ויקונן ירמיהו על יאשיהו ויאמרו כל השרים והשרות
 בקינותיהם על יאשיהו עד היום ויתגום לחק על ישראל והגם כתובים על הקינות",
 פירש"י וז"ל: כשמזמן להם שום צער ובכיה שהם מקוננים ובוכים על המאורע הם
 מזכירים זה הצער עמו דוגמא בתשעה באב שמזכירים קיעת על החנוגים בגזירות,
 שאידע בימינו כן יבכין על מות יאשיהו דוגמא (שופטים י"א) ותהי חק בישראל וגומר
 (שם) לתנות לבת יפתח הגלעדי ארבעה ימים בשנה. ע"כ.

ולפ"ז זכינו לבאר ענין שבוע שחל בו ט"ב. כי אם ימים אחרים, כגון גזירות ת"ח ות"ט
 שאידע בחודש סיון, אף הם נכללים באבילות ט' באב, ונוהגים לקונן עליהם, כיון
 ששורשם הוא בחורבן ביהמ"ק שהוא ראש ושורש לכל החורבנות, כ"ש הימים בשבוע
 שחל בו ט' באב אעכ"כ, דהנה כל יום מימי השבוע הרי הוא ראוי שיחול בו ט"ב (עכ"פ
 בזמן שהיו מקדשים ע"פ הראיה), והוי כגדר 'תשעה באב בכח', ואף שבפועל אין
 מתענים ואין נוהגים אבילות אלא ביום אחד מימי השבוע. והוא כגדר דוגמת ט"ב
 שחל בשבת, וכו"ל.

ולכן קבעו חז"ל דינים מסויימים שנהוג בהן בכל השבוע שחל בו ט"ב, כיון שכל ימי
 השבוע יש בהם עין תשעה באב בכת.